

НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЯРОСЛАВА МУДРОГО
КАФЕДРА ЦИВІЛЬНОГО ПРАВА № 1
КАФЕДРА ЦИВІЛЬНОГО ПРАВА № 2

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПРАВОВИХ НАУК УКРАЇНИ
ВІДДІЛЕННЯ ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВИХ ДИСЦИПЛІН

ХАРКІВСЬКИЙ ОБЛАСНИЙ ОСЕРЕДОК
ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ ГРОМАДСЬКОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ
«АСОЦІАЦІЯ ЦИВІЛІСТІВ УКРАЇНИ»

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПРИВАТНОГО ПРАВА

Матеріали XVII науково-практичної конференції,
присвяченої 97-й річниці з дня народження
доктора юридичних наук,
професора В. П. Маслова

22 лютого 2019 р.

НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЯРОСЛАВА МУДРОГО
КАФЕДРА ЦИВІЛЬНОГО ПРАВА №1
КАФЕДРА ЦИВІЛЬНОГО ПРАВА №2

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПРАВОВИХ НАУК УКРАЇНИ
ВІДДІЛЕННЯ ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВИХ ДИСЦИПЛІН

ХАРКІВСЬКИЙ ОБЛАСНИЙ ОСЕРЕДОК
ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ ГРОМАДСЬКОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ
«АСОЦІАЦІЯ ЦИВІЛІСТІВ УКРАЇНИ»

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПРИВАТНОГО ПРАВА

**Матеріали XVII науково-практичної конференції,
присвяченої 97-й річниці з дня народження
доктора юридичних наук, професора,
члена-кореспондента АН УРСР
В. П. Маслова**

(Харків, 22 лютого 2019 року)

Харків
«Право»
2019

УДК 347
А43

Відповідальний за випуск професор *В. І. Борисова*

Актуальні проблеми приватного права : матеріали XVII наук.-практ. А43 конф., присвяч. 97-й річниці з дня народж. д-ра юрид. наук, проф., чл.-кор. АН УРСР В. П. Маслова (Харків, 22 лют. 2019 р.). – Харків : Право, 2019. – 422 с.

ISBN 978-966-937-631-2

22 лютого 2019 року кафедрами цивільного права Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого разом з Національною академією правових наук України (відділенням цивільно-правових дисциплін) і Харківським обласним осередком Всеукраїнської громадської організації «Асоціація цивілістів України» проведена науково-практична конференція, присвячена 97-й річниці з дня народження доктора юридичних наук, професора, члена-кореспондента АН УРСР Василя Пилиповича Маслова.

Проведення такого заходу було започатковано у 2003 році і з того часу традиційно відбувається кожного року, збираючи вчених-цивілістів закладів вищої освіти, провідних наукових установ України й практичних робітників.

У матеріалах збірника представлені результати наукових досліджень вчених, присвячених актуальним проблемам приватного права (цивільного, житлового, сімейного, права інтелектуальної власності), а також проблемам господарського права.

Видання адресоване науковим робітникам, аспірантам, викладачам закладів юридичної вищої освіти (факультетів ЗВО), а також працівникам суду, адвокатури, органів юстиції, практикуючим юристам, іншим особам, які вивчають і застосовують цивільне, сімейне, житлове, цивільно-процесуальне та господарське законодавство.

УДК 347

- © Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, 2019
- © Національна академія правових наук України, 2019
- © Харківський обласний осередок Всеукраїнської громадської організації «Асоціація цивілістів України», 2019
- © Оформлення. Видавництво «Право», 2019

ISBN 978-966-937-631-2

і відстоювати свої права як споживача у випадку їх порушення, невизнання чи оспорювання.

Список використаних джерел:

1. Щодо роботи інтернет-магазину: Лист Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 19.11.2012 р. № 3502-05/43517-14 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.profiwins.com.ua/uk/letters-and-orders/ministry-of-economy/3496-3502.html>
2. Про затвердження Правил продажу товарів на замовлення та поза торговельними або офісними приміщеннями: Наказ Міністерства економіки України від 19.04.2007 р. № 103, в редакції від 06.07.2018 р. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1181-07>
3. Книги скарг. Всеукраїнська громадська організація «Союз споживачів України» // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://consumerunion.com.ua/ua/kniga_skarg.htm
4. Про захист прав споживачів: Закон України від 12.05.1991 р. № 1023-ХІІ, в редакції від 01.01.2019 р. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1023-12>
5. Пам'ятка для споживачів, які мають намір користуватися послугами інтернет-магазину (розміщена на офіційному веб-сайті Державної служби України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів) // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.consumer.gov.ua/Pictures/Files/Editor/document/.pdf>

Шишка Н. В.,

кандидат юридичних наук, старший викладач кафедри цивільно-правових дисциплін Харківського національного університету внутрішніх справ

ДЕЯКІ АСПЕКТИ КАТЕГОРІЇ «МАЙНО» ЯК ОБ'ЄКТА ЦИВІЛЬНИХ ПРАВ

Правові категорії у цивільному праві пов'язані із формуванням єдиного праворозуміння та різними аспектами законодавчої техніки, які відображають способи викладення та закріплення дефініцій – форму

відображення соціальної дійсності. Це певною мірою стосується й поняття «майно», яке, як вважав Е. І. Беккер, настільки важливе, що вивчає спроби системного викладення приватного права на основі висування на перший план майна і майнових відносин, а окремі права повинні виписуватися як елементи майна [1, S. 75].

Апріорі категорія «майно» відноситься до економічних явищ та є переводом економічного поняття у правове (форму). Зокрема, категорія «майно» у ст. 190 ЦК України визначена особливим об'єктом як окрема річ, сукупність речей, а також майнові права та обов'язки. При тому у її ч.2 вказується що майнові права є неспоживною річчю; майнові права визначаються речовими правами.

Аналіз цієї статті надає можливість констатувати, що термін «майно» за обсягом є ширшим ніж поняття «річ», адже охоплює не тільки річ чи систему речей, але й права та обов'язки щодо них, у тому числі, є особливим об'єктом. Дещо інший підхід проведено у Господарському кодексі України, де в ч. 1 ст. 139 ГК, – майном визначається сукупність речей та цінностей (включаючи нематеріальні активи), які мають вартісне визначення, виробляються чи використовуються у діяльності суб'єктів господарювання та відображаються в їх балансі або враховуються в інших передбачених законом формах обліку майна цих суб'єктів. Хоча, якщо ГК України відноситься до актів цивільного законодавства, то навіть у такому акті надавати інше визначення майну, якщо ЦК України не лише містить таке визначення, але й визначається як основний акт цивільного законодавства при регулюванні цивільних відносин. Такий підхід не сприяє єдності у праворозумінні.

Легальне визначення категорії «майно» у цивільному і господарському законодавстві є економічно раціональним, але відображає його галузеву спрямованість та специфіку застосування на практиці. Проте, в правничій науці існують окремі підходи щодо визначення цієї категорії що охоплює: окремі речі та їх сукупність, включаючи гроші та цінні папери, а також майнові права та обов'язки, які піддаються грошовій оцінці [2, с. 166] та відображає що об'єкт цивільних прав, що не має грошової оцінки навряд чи є річчю. Проте легальний підхід до майна як сукупності не витримує критики стосовно того, що право, як система, побудована на певних підходах, залежностях одного рівня норм від інших, сталості цих підходів, єдності і диференціації цивілістичних конструкцій тощо [3, с. 21]. Тож, характеристика окремого правового явища як «сукупність»

не коректна і може призвести до хибного тлумачення та правозастосування.

Термін «майно» є полісемічним: річ та сукупність речей; сукупність прав, що належать конкретній особі; сукупність майнових прав та обов'язків [4, с. 325]. Він є економічною, правовою та соціальною категорією, де перша є змістом, друга – формою існування правовідносин щодо майна, а третя – їх проекцією на соціум.

Майно може мати загальний і спеціальний правовий режим, передбачати умови та правові наслідки володіння таким майном, тягар володіння, особливі матеріальні та процесуальні процедури тощо. В принципі такі підходи встановились і вони так чи інакше відображені в актах цивільного та іншого законодавства. Вони слугують підставою для виділення категорії майнових відносин у широкому сенсі, як таких які виникають з приводу майна та інших благ, які мають економічну форму товару [5, с.64] чи виникають з приводу різного роду матеріальних благ, робіт, послуг та іншого майна у широкому сенсі цього слова [6, с.4]. Об'єктом таких відносин вказують речі і комплекси речей, гроші, цінні папери, інше майно, в тому числі майнові права, робота, її результати, послуги, які мають вартісний, товарно-грошовий характер і складаються у сфері дій закону вартості і мають товарну форму [7, с.5]. В вузькому сенсі вони визначені як властиві товарному виробництву, об'єктивні за своїм змістом і вольові по формі відносини, які виникають між суб'єктами цивільного права в процесі виробництва, розподілу, обміну та споживання матеріальних благ [8, с.12]. Видається що такий підхід, хоча й підтримується іншими науковцями [9, с.28; 10, с.9], але є звуженим і упускає економічну складову майна як комплексу майнових та інших прав.

Легальне визначення майна, як звертають увагу науковці, не безспірне [11, с. 151], у ньому закладено ряд помилок, різного походження, зокрема: стилістичного – зводити майно до однієї речі досить складно, оскільки за логікою побудови глави 13 ЦК річ є загальним поняттям, а майно – більш широким за сенсом і, як вбачається із легального визначення, не зводиться лише до речі.

Досить неоднозначним є і питання щодо майнових відносин за участі юридичних осіб, що детерміновані метою їх діяльності та економічними закономірностями, зокрема рентабельністю, структурою майна, витратами на його обслуговування, сплату податків тощо. Наявність майна, яке не забезпечує діяльність юридичної особи, а лише ускладнює

її, не відповідає засаді розумності (п.6 ст. 3 ЦК України). Так, кожна складова майна може мати свій правовий режим як і майно у цілому.

Широке розуміння майна та майнових правовідносин започатковане на певних рисах, зокрема: як необхідність задовольняти потреби в чомусь чи об'єктивна необхідність, яке проявляється як суспільні відносини. Основне в тому, що вони здатні задовольняти потреби правовими засобами через правосуб'єктність, суб'єктивне право, здійснення та захист цивільних прав, правочини, позовну даність, представництво, речово-правові позови та інші засоби [12,с.42].

Майно є об'єктом речових прав і забезпечує здійснення суб'єктивних прав не тільки щодо нього, але і завдяки йому та його міновості чи як закріплено у ст. 178 ЦК України, – оборотоздатності. Водночас, ототожнення майнових прав із речами, що впливає зі змісту ч. 2 ст. 190 ЦК України є сумнівною правовою конструкцією. Принаймні розмежування правого режиму речей та окремих цивільних прав є виправданим і слугує побудові інших правових конструкцій та інститутів.

З наведеного можемо зробити висновок, що для категоріального апарату важливо, щоб визначена у цивільному праві термінологія була стійкою, єдиною як в межах ЦК України, так і в межах актів цивільного законодавства. Очевидно, що поняття мають бути виражені однаковими термінами, наскільки це можливо, без відхилення від їх значення.

Список використаних джерел:

1. Bekker E. I. System des heutigen Pandektenrechts. Ester Band. Wiemar: Herman Bohiau, 1886.
2. Єрмоленко В. Є. Майнові правовідносини приватних сільськогосподарських підприємств: теорія, законодавство, практика : монографія / В. Є. Єрмоленко. – К.: Магістр. – XXI сторіччя, 2005. – 304 с.
3. Цивільне право України: Курс лекцій: У 6 – ти томах. Т.1. / Р. Б. Шишка (керівник авт. кол.), О. Л. Зайцев, Є. О. Мічурін та ін.; За ред. Р. Б. Шишки та В. А. Кройтора – Харків: Національний університет внутрішніх справ, 2004. – 417с.
4. Науково-практичний коментар Цивільного кодексу України: у 2 т. – 5-те вид., перероб. і допов./За ред. О. В. Дзери (кер.авт. кол.), Н. С. Кузнецової, В. В. Луця. – К.: Юрінком Інтер, 2013. – Т. I. – 832 с.
5. Российское гражданское право: Учебник: в 2 т. Т.1: Общая часть / Отв. ред. Е. А. Суханов. –М.: Статут, 2010. – 958с.

6. Гражданское право: Учебник: Ч.1 / Под.ред. А. П. Сергеева, Ю. К. Толстого. – 3-е изд. –М.: Проспект, 1998. – 632с.
7. Гражданское право: Учебник для вузов. Ч.1 / Под. ред.Т. И. Илларионовой, Б. М. Гонгало, В. А. Плетнева. – 3-е изд. –М.: Норма -Инфра, 1998. – 464 с.
8. Слипченко С. А., Смотров О. И., Кройтор В. А. Гражданское и семейное право Украины: Конспект ответов на зачете и экзамене: Учебное пособие: – Харьков, Эспада, 2007. – 336 с.
9. Тархов В. А. О понятии имущественных отношений // Правоведение, – 1962. – №3, – С. 26–36
10. Калмыков Ю. Х. Имущественные права советских граждан. –Саратов: СГУ, 1979. -С. 40–42
11. Сурженко О. А. Комплекс майнових прав та обов'язків власника майна //Проблеми цивільного права та процесу : матеріали наук.-практ. конф., присвяченої пам'яті професора О. А. Пушкіна (25 травня 2013 р.) – Х.: Харківський національний університет внутрішніх справ; Золота миля, 2013. – С.151–153.
12. Н. А. Баринов. Проблема дифференциации имущественных отношений в гражданском праве // Альманах цивилистики : Сборник статей. Вып.4 / Под ред. Р. А. Майданика. –К.: Алерта ; ЦУЛ, 2011. – С.33–51.

Балюк В. М.,

асистент кафедри цивільного права № 1
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ДОГОВІР РЕНТИ У СИСТЕМІ ДОГОВОРІВ ПРО ПЕРЕДАННЯ МАЙНА У ВЛАСНІСТЬ

У сучасних умовах переходу економіки України на ринкову економіку, впровадження нових економічних реформ, зростає роль цивільно-правового договору як універсального та найбільш дієвого засобу опосередкування майнових відносин.

Така ситуація обумовила гостру необхідність закріплення нових правових норм та інститутів в українському законодавстві, які сприятимуть більш ефективному врегулюванню цивільних відносин.

Основи законодавства щодо рентних договорів розглядали такі науковці як: О. М. Великорода, А. Гриняк, О. Кузьмич, А. Мамаєв,